

نگاه روزنامه نگار

جاسوسی و نارضایتی انباشته

محسن صالحی خواه

گزارشگر هم‌میهن

چه انگیزه‌ها یا شرایطی وجود دارد که افراد معمولی یا متخصصین کشور را به جاسوس تبدیل می‌کند؟ این سوالی است که ما و مسئولین کشور پس از جنگ ۱۲ روزه بایدبیشتر از خودمان بپرسیم. شبکه چندمنظوره‌ای که حریف اسرائیلی توانست برای ضربه از درون در جریان جنگ اخیر به کارگیری کند، در خلأ به وجود نیامده است. آن‌ها توانستند مجموعه‌ای از افراد افسشار مختلف را جلب همکاری کنند که هر کدام در جریان این جنگ، برای حریف موثر واقع شدند. بر اساس اخبار رسمی که حین وپس از جنگ منتشر شد، می‌توانیم این دسته‌بندی را انجام دهیم:

► بررسی احتمال وجود عامل انسانی در جریان بمباران جلسه شورایعالی امنیت ملی (۲۶ خرداد) توسط دستگاه‌های امنیتی، در گزارش‌های خبرگزاری فارس (۲۱ تیر) و نورنیوز (۲۲ تیر)
► جواسیس در نهادهای حساس (احتمالاً نیروهای مسلح) و سازمان انرژی اتمی بر اساس بیانیه ۶ مرداد وزارت اطلاعات و خبر اعدام یک کارمند هسته‌ای در ۱۵ مرداد ۱۴۰۴

► دستگیری هسته‌های جذب شده توسط موساد با ماموریت جاسوسی یا عملیات در استان‌های مختلف
► کشف کارگاه‌های ساخت پهپاد در استان‌های مختلف به خصوص اطراف پایتخت

در میان اهل فن مثالی وجود دارد که (نقل به مضمون) می‌گوید آمریکایی‌ها جزو سخت‌ترین مردمی هستند که تن به جاسوسی علیه کشورشان می‌دهند. چون طی سال‌ها یاد گرفتند که کلبتی به نام آمریکا به عنوان کشورشان را دوست داشته باشندو در اولویت قرار دهند. حتی اگر با ساختار سیاسی حاکم بر آن و دولتی که بر سر کار است، زاویه داشته باشند. آن‌هایی که اخبار داخلی آمریکا را پیگیری می‌کنند، می‌دانند که خبر مربوط به دستگیری آمریکایی‌هایی که برای کشورهای دیگر جاسوسی کردند، در طول سال‌ها بسیار محدود و انگشت‌شمار است. در حالی که آمریکا هم در کنار درگیری با اقدامات اطلاعاتی کلاسیک، در نبرد اطلاعاتی سنگین با روسیه و چین است. وفاداری و علاقه به کشور به جای افراد، درسی است که آن‌ها می‌آموزند. مثال داخلی آن، همان جمله مشهور سیمین دانشور، ادیب بزرگ ایرانی بود که روزی گفت: «من رخت چرک‌هایم را در حیاط همسایه نمی‌شویم.» دوست داشتن خانه، وطن و سرزمینی که در آن زاده شدیم و زندگی می‌کنیم، در آموزه‌های ما جایی ندارد.

در ایران وضعیت متفاوت است. اخیراً یکی از تحلیلگران حوزه بین‌الملل در شبکه یک صداسیما گفته بود: «ایران به‌قدری جاسوس در اسرائیل دارد که یک ساختمان جدید در زندان برای جاسوس‌های ایران اختصاص داده‌اند!» این حرف کارشناس مذکور قطعاً درست است اما دو تبصره دارد. نخست اینکه سطح دسترسی جواسیس و منابع بسیار مهم است. آن‌ها چه کسانی هستند و به چه امکان، اشخاص و اطلاعاتی دسترسی داشتند؟ تبصره مهم‌تر این که اگر آن‌ها ساختمان مذکور را جدیداً به این کار اختصاص دادند، ما در ایران سال‌هاست که ساختمان‌های مذکور را برای استفاده مشابه اختصاص داده‌ایم و از آن استفاده می‌کنیم. هیچ وقت هم خالی نشدند. کافی است سری به‌دوبند امنیتی زندان اوین (۲ الف و ۲۰۹) و بازدیدگاه‌های مربوط به نیروهای مسلح برزیم تا عمق این ماجرا مشخص شود.

چند سال قبل، در یک بازه زمانی هر محموله‌ای از ایران که وارد فرودگاه بین‌المللی دمشق یا بندر الانقیه می‌شد، به صورت نقطه‌ای مورد حمله هوایی اسرائیل قرار می‌گرفت. هنوز هم اخبار آن روی اینترنت وجود دارد. طرفه آن که اگر محموله مذکور در یک سوله میان ۱۰ سوله قرار داشت، آن سوله خاص به صورت دقیق ضربه می‌خورد. عامل ایرانی آن هم داخل کشور دستگیر و اعدام شد. البته این موضوع را در جریان جنگ اخیر به صورت مستقیم و بیشتر درک کردیم. صحبت‌هایی از این جنس که با هدف تعریف روایت پیروزی بیان می‌شود، کارکردی معکوس دارد و خالی از آسیب‌شناسی است. روایت پیروزی منافاتی با آسیب‌شناسی نقاط ضعف ندارد. اما تکیه بر برخی روایت‌های حماسی یک‌طرفه، منافات زیادی با برداشت جامعه از وقایع جنگ، موفقیت رژیم اسرائیل در ترور فرماندهان ارشد کشور طی چند ساعت و از آن مهمتر، حمله دقیق به محل برگزاری جلسه شعام دارد. اولین مورد را به حساب غافلگیری می‌گذاریم، اما دومین مورد را نمی‌شود به حساب غافلگیری گذاشت. چون اسرائیل در زمان درست به نقطه درست حمله کرد و خطا نزد. صرفاً در دستیابی به هدف ناموفق بود. جاسوس‌ها دستگیر و مجازات می‌شوند و در بسیاری موارد هم ممکن است شناسایی نشوند و به زندگی خود داخل یا خارج از ایران ادامه دهند. آنچه مهم است، زمین‌باوری است که جاسوس‌ها در آن رشد می‌کنند. بعضی جواسیس تحت فشار باسرویس حریف همکاری می‌کنند و برخی داوطلبانه تن به کار می‌دهند و هیچ ابزار فشاری علیه آن‌ها وجود ندارد. اخیراً اعلام شد که جاسوس به دار آویخته شده اسرائیل -روز به وادی- سال ۱۳۹۰ مقاله‌ای مشترک با دودانشمند هسته‌ای شهید داشت. موضوعی که مورد توجه رسانه‌ها هم قرار گرفت. این مقاله سه نویسنده داشت که هیچ کدام دیگر زنده نیستند اما سرنوشت متفاوتی پیدا کردند. این دانشمند هسته‌ای به صورت داوطلبانه با اسرائیل همکاری کرد. چرا؟ نکته در پاسخ این «چرا» نهفته است. روی کاغذ و در آموزه‌های تئوریک، تجربه‌نگاری و کیس‌های موجود، آنچه افراد را به سمت جاسوسی می‌برد یعنی «انگیزه‌ها» شناخته‌شده و مشخص است. اما نکته تلخ آن که توجهی به از بین بردن زمینه به وجود آمدن این انگیزه‌ها نمی‌شود. هزار جاسوس به کار گرفته‌شود، هزار جاسوس هم دستگیر شود؛ چرا شرایط به گونه‌ایست که انگیزه برای این همکاری‌ها وجود دارد و این زنجیره قطع نمی‌شود؟

▼ سوانح جاده‌ای

تصادفات جاده‌ای در داخل ایران و همچنین خاک عراق، باعث کشته و زخمی شدن تعدادی از زائران اربعین امسال شد. احمد کرمی اسد، رئیس پلیس راه راهور فراجا، روز گذشته در این باره گفت: «از آغاز طرح ویژه اربعین (۴ مرداد) تا ساعت ۹ صبح روز ۲۱ مرداد، مجموع عبور و مرور زائران از مرزها به ۵ میلیون و ۴۱۹ هزار نفر رسیده است، در همین بازه زمانی نیز در پنج استان مرزی ۱۲۵ فوتی و ۲ هزار و ۹۱۷ مجروح ناشی از تصادفات جاده‌ای ثبت شده است که نسبت به مدت مشابه سال گذشته کاهش کلی را نشان می‌دهد، مهم‌ترین علل وقوع بیش از ۹۰ درصد از تصادفات فوتی و جرحی شامل عدم توجه به جلو، عدم توانایی در کنترل وسیله نقلیه، انحراف به چپ و تغییر مسیر ناگهانی بوده است.»

▼ تسهیل ارتباطات زائران

با توجه به اهمیت ارتباطات در جریان پیاده روی اربعین، تمهیداتی نیز برای تسهیل ارتباط زائران در نظر گرفته شده بود. در سال‌های گذشته، موضوع دسترسی به اینترنت یکی از مشکلات اصلی سفر اربعین بود. روز گذشته، مرتضی بهرامی، معاون فناوری اطلاعات شرکت مخابرات ایران، در نشست خبری در شهرستان کرمانشاه با اشاره به خدمات این شرکت به زائران اربعین حسینی گفت: «در مسیرهای منتهی به مرزهای اربعینی و به‌ویژه در خود مرزها، خدمات وای‌فای رایگان ارائه خواهیم داد و به هر زائری که در مرز حضور دارد، روزانه یک گیگ اینترنت رایگان هدیه می‌کنیم.» بهزاد اکبری، مدیرعامل شرکت ارتباطات زیرساخت نیز روز گذشته در حساب توئیتر خود نوشت: «با توافق که با اپراتور عراقی قبل از مراسم اربعین انجام داده بودیم، با اتصال مستقیم شبکه دو کشور، زائرین اربعین باسیم کارت‌های ایرانی خدمات ارتباطی را دریافت می‌کنند، و شب گذشته هم سوار چار را از طریق لینک ارتباطی مستقیم به تماشانشستند.»

▼ ارائه ۱/۵ میلیون خدمات بهداشتی و درمانی

جعفر میعادفر، رئیس سازمان اورژانس کشور و رئیس کمیته بهداشت و درمان ستاد مرکزی اربعین روز گذشته در حاشیه بازدید از بیمارستان امام خمینی ایلام به ایرنا گفت: «از آغاز عملیات اربعین تاکنون بیش از یک میلیون و ۵۰۰ هزار خدمت بهداشتی درمانی به زائران در مرزهای شش گانه ارائه شده است. از این میزان خدمات، حدود ۱۵۰ هزار مورد مربوط به خدمات درمانی بوده و همچنین به ۲۰ هزار زائر گرمانه رسیدگی شده است که از این جمع، ۱۰ هزار نفر نیاز به خدمات ویژه داشته‌اند. تاکنون ۷۲ عمل جراحی برای بیماران مراجعه‌کننده در مراکز درمانی مرزی انجام شده است.» رئیس سازمان اورژانس کشور ادامه داد: «در حوزه بهداشت و درمان، تیم‌های تخصصی پزشکی، دارویی، تغذیه و انتقال خون در تمامی مرزها مستقر هستند و بر توزیع غذا، کنترل بیماری‌ها و پیشگیری از گرم‌زدگی و مسمومیت‌های غذایی نظارت کامل دارند. در این زمینه، بیش از ۲۵۰ کارشناس بهداشت محیط زیست و ۲۵۰ کارشناس مبارزه با بیماری‌ها در حال فعالیت هستند.»

دولت برنامه‌ریزی شده است که بخشی از آن با کمک اهالی رسانه و در راستای فرهنگ‌سازی می‌تواند محقق شود. در خشک‌ترین کشور اروپایی مصرف سرانه ۱۰۰ لیتر در روز است اما در ایران این آمار به ۲۴۰ لیتر در روز می‌رسد که باید مدیریت مصرف آب فرهنگ‌سازی شود و در کنار آن نیز دولت ساز و کارهای تامین آب را دیده است. «معاون اول رئیس جمهور با اشاره به پروژه انتقال آب طالقان به سه استان قزوین، البرز و تهران گفت: «در طول هفته‌های آینده آب طالقان به تهران می‌رسد و نگرانی‌ها از کمبود آب در این استان کمتر می‌شود اما نباید از تغییرات اقلیمی نیز غفلت کرد و مسائلی که در خصوص جابه‌جایی ابرها و پدیده هارپ نیز مطرح می‌شود قابل اعتنا نیست. در کنار آن دولت در خصوص ناترازی گاز و افزایش تولید نفت اقدامات خوبی انجام داده است.» عارف با اشاره به سیاست‌های کلی اصل ۴۱ و واگذاری اختیارات به مردم تاکید کرد: «هر زمانی که به مردم اتکا کردیم عملکرد کشور خوب بود و گزارش‌هایی که از تأمین‌کننده‌های کالاهای اساسی پس از جنگ ۱۲ روزه ارائه شد ابتکارانی داشتند که کالاهای قیمت مناسب و به موقع و بر برخی موارد پایین‌تر از قیمت به دست مردم رسید و به ابتکار خودشان بخش اقتصادی جنگ را اداره کردند.» عارف همچنین گفت: «کشورهای غربی به دروغ مسئله هسته‌ای ایران را یک پروژه سیاسی کردند اما به دلیل فرهنگی بودن انقلاب اسلامی نمی‌توانیم همانند آنان دروغ بگوییم که باید در فضای اسلامی و اخلاقی رسانه‌ها به دولت کمک کنند تا به دشمنان پاسخ دهیم.» معاون اول رئیس‌جمهور در پاسخ به سوالی در ارتباط با مذاکرات هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران با آمریکا تاکید کرد: «باید دید کشورهایی که با آمریکا مذاکره کردند تا چه میزان توانستند به منافعی برسند البته در قلموس جمهوری اسلامی ایران مذاکره نکردن نیست اما ذات آمریکا بر این است که منویات خود را دیکته کند که ملت ایران زیر بار چنین مذاکره‌ای نرفته است و به دولت نیز اجازه نمی‌دهند؛ ما با عزت مذاکره خواهیم کرد و از غنی‌سازی نمی‌گذریم و طرح غنی‌سازی صفر گی شوخی بزرگ است.» او ادامه داد: «به طرف مذاکره‌کننده اعلام کردیم که حاضرم اعتمادسازی کنیم اما انکار خود را به خواب زده است و کشور در شرایط متعادل آماده مذاکره است چرا که مذاکره برای حفظ منافع دو طرف است که نباید موضوعی دیکته شود و رفتار نظام جمهوری اسلامی ایران در مذاکرات در مسیر ای است که مردم می‌خواهند و حتی اگر شرایط مناسب باشد می‌تواند مذاکرات مستقیم انجام شود.» معاون اول رئیس‌جمهور در پاسخ به دغدغه یکی از خبرنگاران برای بازسازی مناطق آسیب‌دیده پس از جنگ ادامه داد: «ستاد بازسازی در دولت چهاردهم تشکیل شده است و مصوبات آن به پخش‌های مختلف دولتی و سایر دستگاه‌ها ابلاغ می‌شود.» او همچنین در پاسخ به نکته یکی از خبرنگاران مبنی بر برخورد‌های امنیتی با اصحاب رسانه گفت: «راهبر دولت تکریم اصحاب رسانه است و در صورت اطلاع از بر خورد‌های امنیتی با خبرنگاران، دولت آن را پیگیری می‌کند.»

عارف همچنین در خصوص مشکل کاغذ مطبوعات از پیگیری‌هایش برای حل این موضوع خبر داد و گفت: «وزیر محترم ارشاد نامه‌ای به من در خصوص مشکلات رسانه‌ها از جمله مطبوعات و کاغذ نوشت که در همان روز نامه را پاسخ دادم و راهکارهای ارائه شده در نامه مورد توجه قرار گرفت ولی در شبکه‌های اجتماعی برخی نوشتند که به نامه پاسخ داده نشد که به نظر در این خصوص بی‌انصافی شده است.»

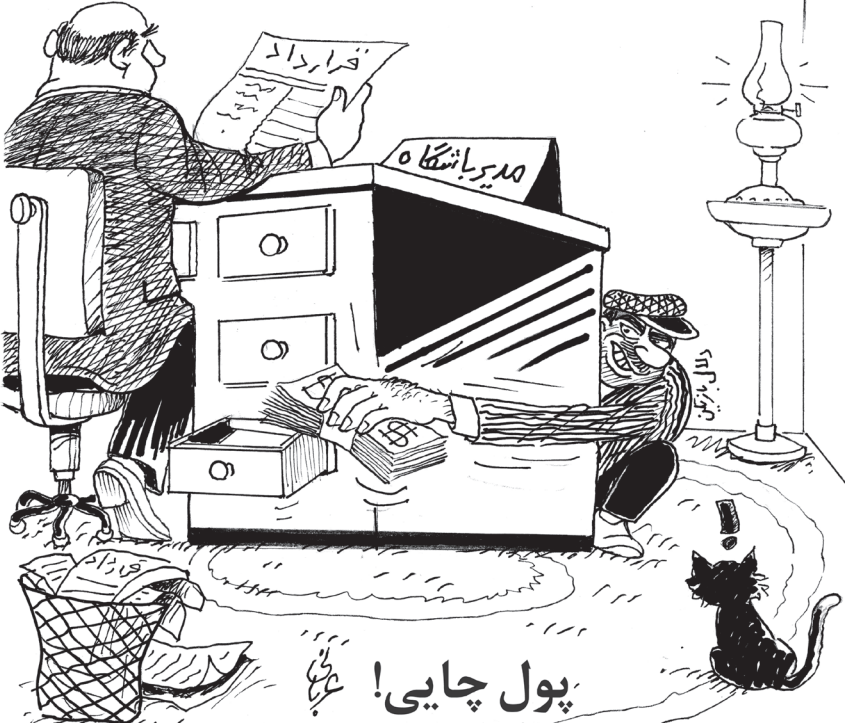
سمفونی خطوط

احمد عربانی

مردم ایران سالانه مبلغ زیادی پول چایی می‌دهند!

باشگاه فرهنگی و ریشو
شامل رشته های فوتبال ، شیرجه ، زیرآبی ...

نگاه تحلیلگر

با برگزیدن آمریکا به عنوان میانجی، پای واشنگتن را به قفقاز باز کرد. این انتخاب تنها امکان صلحی پایدارتر را برای ایروان تضمین می‌کند، بلکه‌او را از باج‌دهی‌های روزمره به فشارهای همسایگان قدرتمندش نیز می‌رهاند. در تمام این مدت، هر چند در داخل ارمنستان اعتراضاتی نسبت به عملکرد دولت وجود داشت، اما دستگاه دیپلماتی این کشور «صدایی واحد» داشت. کلبسا یا احزاب مخالف، با پیام‌های هیجانی و خارج از چارچوب، این فرآیند پیچیده را تخریب نکردند. پاشینیان جنگ را باخت، قوه‌باغ را از دست داد و با دشمن دست دوستی داد، اما آینده کشورش را نجات داد. اواره دیگری نیز داشت: بر طبل جنگ بکوبد، مبارز بطلبید و کشته شود تا آیندگان از او به عنوان «شاه‌شهید» یاد کنندو غرور ملی جریحه‌دار نشود. اما او حفظ کیان ارمنستان را به تحمل شرمساری تاکتیکی ترجیح داد و از یک نمایش هیجانی، به یک تصمیم واقع‌گرایانه رجوع کرد. او حفظ کشور را به قضات دیگران و شرشمساری خود، ترجیح داد؛ چنان‌که از یک سیاست‌مدار خردمند انتظار می‌رود.

▼ ما و پیامدهای یک انتخاب اشتباه

طی هفته‌ای که از تفاهم ارمنستان و آذربایجان بر سر کریدور زنگرور می‌گذرد، انتقادات بسیاری در ایران، به‌ویژه از سوی جریان‌هایی که به دستگاه دیپلماسی تاخته و عملکرد آن را ضعیف می‌دانند، مطرح شده است. آن‌ها به ارمنستان نیز خرده می‌گیرند که چرا به همکاری با آمریکا تن داده است. این منتقدان فراموش کرده‌اند که در گرماگرم جنگ قوه‌باغ، چگونه ارمنستان را از خود رانندند و از آذربایجان حمایت کردند؛ آن هم در شرایطی که حضور اسرائیل در باکو و خطر خیزش پان‌تورانیسم در مرزهای شمال غربی ایران، برای همگان محرز بود. ما تمام تخم‌مرغ‌های خود را در چه سیدی گذاشتیم و منافع استراتژیک بلندمدت را نادیده گرفتیم. ارامنه، که قرن‌هاست بخشی نجیب و وفادار از بافت اجتماعی ایران بوده‌اند و همواره بر ریشه‌های تمدنی مشترک خود با ما تاکید داشته‌اند، به سادگی کنار گذاشته شدند. حداقل انتظار، اتخاذ موضعی بی‌طرفی بود، اما ما آشکارا طرف آذربایجان را گرفتیم، با این ادله که یک کشور مسلمان است.

این رویکرد، در کنار اصطکاک دائمی میان دیپلماسی رسمی و تربیون‌های غیررسمی که گاه صدای‌شان از وزارت خارجه نیز بلندتر است (مانند بیانیه‌های برخی ائمه جمعه در مهرماه ۱۳۹۹ در حمایت از باکو)، تصویری بی‌ثبات و غیرقابل اتکا از ایران به نمایش گذاشت. نتیجه این ارزیابی ساده‌انگارانه و نمایشی چه‌بود؟ آذربایجان پس از جنگ، مسیرهای ترانزیتی لاجین را بست و ایران را با چالش‌های جدی مواجه کرد و از آن مهم‌تر، مایکی از معتمدترین شرکای منطقه‌ای خود را دست دادیم. درس ایروان روشن است: در عرصه بی‌رحم روابط بین‌الملل، برای شعارهای روایتی جایزه‌ای وجود ندارد، اما برای اشتباهات استراتژیک، هزینه‌های سنگینی بایدپرداخت.

دست خالی ما در زنگرور

صادق زنگنه

نویسنده و پژوهشگر سیاسی

پاشینیان تفاهم‌نامه (صلح زنگرور) را امضا کرد، از جا بر خاست و با الهام علی‌اف، رئیس‌جمهور آذربایجان، دست داد. لب‌خندی بر لبانش بود که بیش از آنکه نشانه رضایت باشد، از استیصال و شرمی عمیق حکایت داشت؛ شرمی که مانع از نگاه چشم‌درچشم او با رئیس‌جمهور آذربایجان می‌شد. اکنون که غبار این رخداد فرو نشسته، زمان آن است که با نگاهی تحلیلی، به لایه‌های زیرین این تصمیم و پیامدهای آن برای ایران بپردازیم.

▼ پاشینیان: از شوکران صلح تا حفظ کشور

پس از جنگ دوم قوه‌باغ در سپتامبر ۲۰۲۰ تا تسلط کامل آذربایجان بر این منطقه در ژانویه ۲۰۲۴، ارمنستان دورانی پرتلاطم را سپری کرد. فشار روانی از دست دادن خاک، آوارگی و کشته شدن شهروندان، و فشارهای فرزانده‌ی باکو و آنکارا، در کنار حمایت‌های پیدا و پنهان اسرائیل از آذربایجان، اداره کشور را برای پاشینیان به امری طاقت‌فرسا بدل کرده بود. او که پیش‌تر بر میانجی‌گری روسیه حساب باز کرده بود، اکنون با مسکوئی مواجه‌بود که خود در باتلاق جنگ اوکراین، نیازمند میانجی است. در این میان، ایران نیز در تصمیمی سوال‌برانگیز، حمایت خود را از «کشور مسلمان» آذربایجان اعلام کرد و عملاً متحد سنتی خود را که کریدورهایش برای ما اهمیتی حیاتی داشت، تنها گذاشت. در چنین شرایطی، نیکول پاشینیان به عنوان رهبر یک کشور محصور و شکست‌خورده چه گزینه‌ای پیش رو داشت؟ او باید پیش از آنکه در جنگی دیگر غافل گیر شود و آخرین توانش را به التماس پس از واقعه بدل کند، مفری می‌یافت. پاشینیان، بر خلاف برخی رویکردهای رایج در منطقه‌ما، بر اساس واقعیت‌های میدانی تصمیم گرفت. او می‌دانست که دیگر زوری در بازو ندارد، اما پیش‌روی زمین بود. چه سا در همان لحظه که با علی‌اف دست می‌داد، به آینده‌ای می‌اندیشید که در آن، ارمنستان قدرتمند، قوه‌باغ را بازپس گیرد؛ اما واقعیت امروز حکم می‌کرد که برای جلوگیری از ضرر بیشتر، با اشغالگر خاکش بر سرب میز بنشیند. ثبات ایجاد کند و کشور را برای بازیابی در آینده حفظ نماید. وقتی روسیه به عنوان «هم‌ریشه سیاسی» او را تنها گذاشت و ایران به عنوان «هم‌تبار تمدنی»، ملاحظات دیگری را بر منافع مشترک ترجیح داد، پاشینیان دست به یک «قرار رو به جلو»ی هوشمندانه زد. او به جای درگیری با بازیگران منطقه‌ای، مستقیماً سُر را یک قدرت جهانی رفت و